

‘Chapeau voor Merkels kalmte’

01 augustus 2016 om 03:00 uur | Van onze redactrice Evita Neefs

De jongeren die in naam van Islamitische Staat aanslagen plegen in Europa, worden niet gedreven door godsdienst of politiek. Programma's voor deradicalisering zijn dan ook zinloos, zegt de Gentse hoogleraar Rik Coolsaet.

Een derde van de slachtoffers in Nice was moslim. Volgens experts doet elke moslimdode bij aanslagen de populariteit van IS dalen. Foto: ap

‘Zonder duidelijk inzicht in de dynamiek van Islamitische Staat kunnen we niet doeltreffend reageren’, zegt de Gentse hoogleraar Rik Coolsaet. Hij is net terug van een conferentie over de huidige golf van terreur, georganiseerd door het befaamde International Centre for the Study of Radicalisation and Political Violence aan het King’s College in Londen.

Vrijwel alle aanwezige experts waren het erover eens dat slechts tien procent van deze generatie terroristen – of ze nu gaan vechten in Syrië of in Europa een aanslag plegen – wordt gedreven door godsdienst of politiek. De overgrote meerderheid van hen handelt uit persoonlijke motieven. ‘En de kracht van IS bestaat erin deze zeer diverse beweegredenen met succes aan te boren’, zegt Coolsaet.

IS verschilt grondig van Al-Qaeda. De groep van Osama bin Laden was een elitaire beweging, gedreven door ideologie, die zichzelf als de ware islam zag. IS geeft geen moer om ideologie of theologie, het zijn pragmatici. Terwijl Al-Qaeda religieuze traktaten publiceerde, leert IS op zijn website hoe bommen worden gemaakt. IS trekt dan ook een totaal ander soort strijders aan dan Al-Qaeda – onder andere veel mensen met psychiatrische problemen. Voor de daders van de recente aanslagen in Frankrijk en Duitsland biedt godsdienst of politiek louter de legitimering van hun daad, maar is het niet de drijfveer, aldus Coolsaet.

‘IS geeft geen moer om theologie. Terwijl Al-Qaeda religieuze traktaten publiceerde, leert IS op zijn website hoe bommen worden gemaakt’

Held worden

Het verschil in motivatie heeft grote gevolgen voor de bestrijding van het geweld. Als daders worden gedreven door radicalisme, kan de overheid proberen hen te deradicaliseren. Maar als ze handelen uit persoonlijke motieven, zoals het geval is met degenen die doden in naam van IS, valt er niets te deradicaliseren. Volgens Coolsaet slaat de overheid in dat geval de bal compleet mis met haar deradicaliseringsprogramma's.

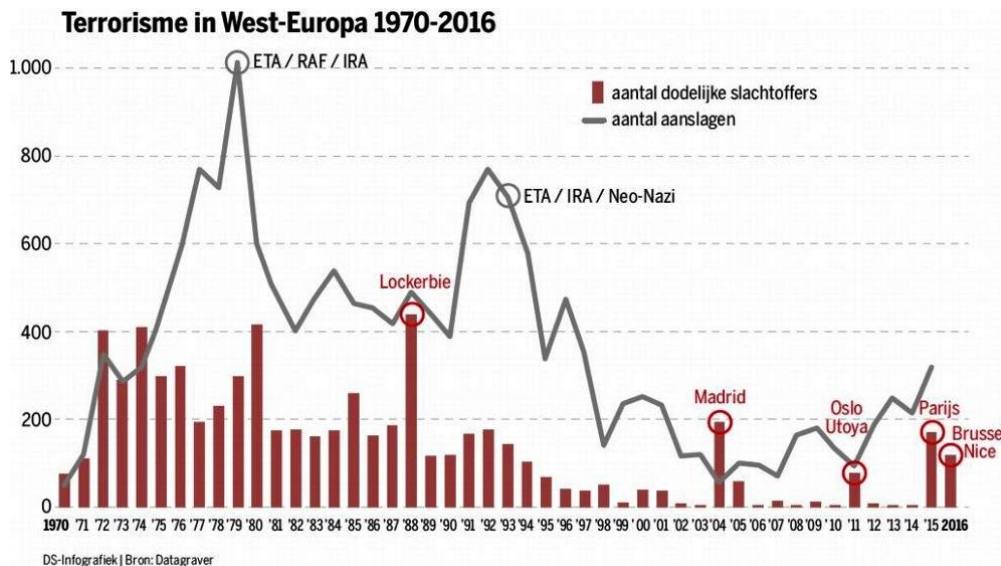
‘Het woord radicalisering was van toepassing op de vorige golf terroristen, die van Al-Qaeda, niet op IS. Het gebruik van dat begrip blokkeert de zoektocht naar een antwoord op de huidige golf van geweld. Vandaag zijn de daders meestal jongeren, vaak met een crimineel verleden, die dankzij IS de kans krijgen zichzelf te overstijgen en een held te worden. Die moeten niet worden gederadicaliseerd, die moeten worden verzorgd.’

Wat wil IS in Europa bereiken? ‘Ze jagen angst aan om de samenleving te polariseren’, zegt Coolsaet. Zoals een deelnemer aan de Londense conferentie het zei: ‘Ze willen alle koppeltkens – Pakistani-Brits, Marokaans-Belgisch... – onmogelijk maken, zodat er slechts twee groepen mensen overblijven: moslims en niet-moslims’. Coolsaet onderstreept dat de overheid in geen geval dit spel mag meespelen. ‘Integendeel, ze moet alles vermijden dat de boodschap van IS versterkt. Het is dus, bijvoorbeeld, niet het moment om de financiering van moskeeën op de agenda te zetten, zoals de Franse regering deed.’

Richard Barrett, die aan het hoofd stond van het Al-Qaeda Monitoring Team van de VN-Veiligheidsraad en voordien voor de Britse geheime dienst werkte, waarschuwde op de conferentie in Londen overigens om IS niet te overschatten – een analyse die indruist tegen de Franse inschatting.

‘De overheid moet ingaan tegen de angst voor de ander. Daarom is de Duitse aanpak te verkiezen boven de Franse’

We worden geconfronteerd met een ernstige uitdaging, zoals ook in het verleden al het geval is geweest (*zie grafiek*), maar we zijn niet ‘in oorlog’, zoals de Franse premier Manuel Valls zegt. Europol spreekt over een *violent extremist social trend*. ‘Door het gevaar te vergelijken met dat van het nazisme of communisme wordt IS te veel opgehemeld. De groep kan zich geen mooier geschenk dromen’, aldus Coolsaet.

Jeugd zonder hoop

Het willekeurige karakter van het geweld vermindert de aantrekkingskracht van IS en het jihadisme in het algemeen, stellen de experts vast. Elke moslimdode – een derde van de slachtoffers in Nice was moslim – ontkracht verder de stelling van de IS-leiders dat de ze de moslims en de islam verdedigen en zal de populariteit van IS doen dalen. ‘Maar dan moet de overheid wel ingaan tegen de angst voor de ander. Daarom is de Duitse aanpak te verkiezen boven de Franse. Chapeau voor Angela Merkels kalmte’, zegt Coolsaet.

De herovering van het kalifaat betekent wellicht de doodsteek voor IS, menen de experts, want het succes van de groep is gebonden aan het bezit van grondgebied. Daarmee zal ook deze terreurgolf eindigen. Maar als de grondoorzaken van het geweld niet worden weggenomen, zowel in het Midden-Oosten als bij ons, zal er na verloop van tijd een nieuwe groep onze jeugd-zonder-hoop mobiliseren voor terreur. We moeten ons daarom niet druk maken over deradicalisering, maar we moeten een inclusieve samenleving uitbouwen, besluit Coolsaet. Dat is de dringendste en dwingendste opdracht.